



1

Delurenii și mexicanii au sosit în aceeași zi. Era într-o miercuri, pe la începutul lui septembrie 1952. Cardinals se aflau la cinci puncte în spatele celor de la Dodgers, campionatul se încheia peste trei săptămâni, iar sezonul părea compromis. Totuși, pe câmp bumbacul crescuse mai mare ca mine, ajungându-i până la talie lui tati, pe care îl vedeam stând de vorbă cu bunicul înainte de cină și rostind cuvinte care se auzeau foarte rar. Putea să fie „o recoltă bună“.

Amândoi erau agricultori care munceau din greu și deveneau pesimiști doar când discutau despre vreme și recolte. Ba era prea mult soare, ba prea multă ploaie, ba era pericol de inundații la câmpie, ba creșteau prețurile la semințe și îngrășăminte, ba te trezeai că piața era nesigură. Chiar și atunci când totul era perfect, mama îmi șoptea la ureche:

– Fii liniștit. Găsesc ei ceva pentru care să-și facă griji.

Pappy, bunicul meu, era preocupat de prețul mâinii de lucru când s-a dus să-i caute pe delureni. Aceștia erau plătiți pentru fiecare cincizeci de kilograme de bumbac cules. Anul trecut, din ce zicea Pappy, se dăduse un dolar cincizeci la jumătatea de chintal. Anul ăsta îi ajunsese deja la urechi un zvon cum că un agricultor din Lake City oferea un dolar șazeci.

Treaba asta mă apăsa nevoie mare în timp ce mergeam cu mașina la oraș. Pappy nu vorbea niciodată când conducea, iar asta din cauză că se temea de vehiculele motorizate, după cum îmi spusese mama, care la rândul ei nu prea se pricepea să țină volanul. Camionul lui era un Ford din 1939 și, în afara vechiului tractor John Deere, era singurul nostru mijloc de transport. Nu aveam mari probleme din cauza asta, poate doar când mergeam la biserică, iar mama și bunica erau nevoite să se ghemuiască una în alta pe locurile din față în hainele de duminică, pe când tati și cu mine stăteam în spate, înghiiți de norii de praf. Nu prea vedeai mașini moderne la țară, în Arkansas.

Pappy mergea cu șaiszeci de kilometri pe oră. Avea el o teorie cum că fiecare automobil dispunea de o viteză optimă de deplasare și stabilise, printr-o metodă cu totul aproximativă, că vechiul lui camion nu avea voie să iasă din șaiszeci. Mama îmi spunea că era o prostie. Tot de la ea știam că bunicul și tati se certaseră cândva cu privire la viteza prea mică a camionului. Însă tati mergea foarte rar cu el, și, dacă se întâmpla să mă ia și pe mine la drum, o ținea la șaiszeci pe oră, din respect pentru Pappy. Mama bănuia că mergea mult mai repede când era singur.

Am ieșit pe drumul național 135 și, ca de obicei, m-am uitat la Pappy cum schimba grijuliu vitezele – apăsând încet pe manetă și mișcând-o delicat – până când camionul ajungea la viteza ideală. Pe urmă m-am aplecat ușor să verific vite-zometrul: șaiszeci. Pappy mi-a zâmbit, de parcă am fi convenit că asta era într-adevăr singura viteză la care se simțea bine vehiculul.

Drumul național 135 se întindea drept în față, străbătând ținutul agricol de pe lângă delta fluviului Arkansas. Și de-o parte și de alta, cât vedeam cu ochii, câmpul era acoperit de albeața bumbacului. Era vremea recoltatului, o perioadă care îmi plăcea din cale-afară, fiindcă se închideau școlile două luni. Totuși, pentru bunicul meu începeau niște griji fără sfârșit.

* * *

Pe partea dreaptă a drumului, la ai lui Jordan, am văzut un grup de mexicani care munceau pe câmp destul de aproape. Erau îndoiți din șale, își fixaseră sacii pentru bumbac peste umăr, iar mâinile li se mișcau dibace printre tulpini și smulgeau capsulele cu semințe. Pappy a scos un mormăit. Nu-i plăcea de Jordani fiindcă erau metodiști. Și țineau cu Cubs. Iar acum, că tocmisera deja mână de lucru pentru câmp, mai exista un motiv de antipatie.

De la ferma noastră până în oraș nu erau nici cincisprezece kilometri, dar la viteza aia tot ne-au trebuit vreo douăzeci de minute. Întotdeauna dura atât, chiar și atunci când nu era circulație intensă. Pappy nu avea obiceiul să depășească mașinile care mergeau încet. Normal, de obicei el era cel mai moșmondit. Lângă Black Oak am ajuns din urmă o remorcă plină ochi cu grămezi de bumbac proaspăt cules, albe ca zăpada. Peste partea din față fusese întinsă o foaie de cort, iar gemenii Montgomery, care erau de vârsta mea, săreau întruna în muntele de bumbac și se jucau de zor. Când ne-au văzut în urma lor, s-au oprit și ne-au făcut cu mâna. Eu le-am răspuns, bunicul nu. Când conducea nu făcea semn și nu saluta din cap pe nimeni, iar mama spunea că-i era frică să ia mâna de pe volan. Tot ea zicea că oamenii îl vorbeau pe la spate, făcându-l neciplit și cu nasul pe sus. După mine, cred că nu dădea două cepe degerate pe gura lumii.

Ne-am ținut după remorca familiei Montgomery până când a oprit la stația de egrenat. Remorca era trasă de vechiul lor tractor Massey Harris condus de Frank, cel mai mare dintre băieții Montgomery, care nu se mai dusese la școală din clasa a cincea și despre care toată lumea de la biserică spunea c-o să aibă necazuri mari.

Drumul național 135 a lăsat locul străzii principale câteva minute, cât am străbătut Black Oak. Am trecut pe lângă biserică baptistă și – lucru care se întâmpla foarte rar – nu ne-am oprit pentru cine știe ce slujbă. Toate magazinele, prăvăliile și

birourile, ba chiar și biserica și școala, dădeau spre strada principală, iar sâmbăta se mergea încet, bară în bară, fiindcă toți oamenii de la țară se îmbulzeau în oraș la cumpărături. Acum însă era miercuri, iar după ce-am intrat în oraș am oprit în fața băcăniei pe care o țineau Pop și Pearl Watson pe strada principală.

Am așteptat pe trotuar până când bunicul a arătat eu capul spre prăvălie. Era semnalul pe care-l pândeam ca să intru și să cumpăr o ciocolată Tootsie Roll pe credit. Costa doar un penny, dar tot nu puteam să-mi fac socoteala c-o să m-alag cu câte una de fiecare dată când mergeam la oraș. Câteodată bunicul nu făcea semn din cap, însă intram oricum în prăvălie, și dădeam târcoale tejghelei, până când Pearl îmi oferea un baton pe furii și-mi spunea să nu care cumva să-i zic bunicului. Se temea de el. Eli Chandler era un om sărac, dar mândru nevoie mare. Mai degrabă ar fi murit de foame decât să primească de mâncare pe gratis, iar la mâncare intrau și ciocolatele Tootsie Roll. M-ar fi bătut cu nuiua dacă ar fi știut că primisem batonul, așa că lui Pearl Watson i-a fost ușor să mă pună să jur că n-o să suflu o vorbă.

Numai că de data asta mi s-a dat voie să intru. Ca de obicei, Pearl ștergea tejgheaua de praf când am pașit înăuntru și am strâns-o în brațe țeapăn. Pe urmă am înșfăcat un Tootsie Roll din borcanul de lângă casa de bani. Mi-am scris numele în registru cu un aer concentrat, iar Pearl mi-a studiat caligrafia.

– Faci progrese, Luke, a spus ea.

– Pentru un băiat de șapte ani, merge, am răspuns.

Din cauza maică-mii, de doi ani îmi tot scriam numele cu litere mici.

– Unde-i Pop? am întrebat.

Erau singurii doi adulți pe care-i știam și care insistau să le spun pe nume, dar asta numai în magazin, când nu mă auzea nimeni. Dacă intra un client, treceam imediat la domnul și doamna Watson. Mama a fost singura căreia i-am mărturisit

și mi-a spus că era sigură că nici un alt copil nu mai avea parte de o asemenea favoare.

– În spate, descarcă marfa, a zis Pearl. Unde-i bunicul?

Rostul lui Pearl pe lume era să supravegheze mișcările tuturor celor din oraș, așa că de obicei răspundea fiecărei întrebări cu o alta.

– La ceainărie, caută mexicani. Pot să mă duc și eu? am discutat-o, hotărât să i-o iau înainte la întrebări.

– Mai bine nu. Și voi lucrați tot cu delurenii?

– Dacă dăm de ei. Eli spune că nu mai coboară ca pe vremuri. Și crede că sunt cu toții pe jumătate nebuni. Unde-i Champ?

Champ era bătrânul câine de vânatoare care își făcea veacul în prăvălie și nu se dezlipea niciodată de Pop.

Pearl surâdea ori de câte ori îi spuneam pe nume bunicului. Tocmai voia să mă mai întrebe ceva, când s-a auzit clopoțelul de la intrare, iar ușa s-a deschis și s-a închis la loc. În prăvălie a intrat un mexican sadea, singur și sfios, așa cum păreau toți la prima vedere. Pearl l-a salutat politicos din cap pe noul client. Cât despre mine, am strigat:

– *Buenos dias, señor!*

Mexicanul a zâmbit și a spus *Buenos dias* cu o voce mieroasă, înainte de a dispărea în spatele prăvăliei.

– Sunt oameni de treabă, a zis Pearl în șoaptă, de parcă mexicanul ar fi vorbit englezește și ar fi fost jignit dacă ar fi auzit spunându-se ceva frumos despre el.

Am mușcat din batonul de Tootsie Roll și am mestecat pe îndelete, învelind atent jumătatea rămasă și vârând-o în buzunar.

– Eli își face griji că-i plătește prea mult, am spus.

Având un client în prăvălie, Pearl și-a găsit dintr-o dată ceva de lucru și s-a apucat din nou să șteargă praful și să pună la loc singurul registru contabil de pe tejghea.

– Eli își face griji din te miri ce, a declarat ea.

– E agricultor.

– O să fii și tu tot agricultor?

- Nu, jucător de baseball.
- La Cardinals?
- Sigur.

Pearl a fredonat nițel un cântec, în timp ce eu îl așteptam pe mexican. Mai știam vreo două vorbe în spaniolă și ardeam de nerăbdare să le încerc pe pielea lui.

Vechile rafturi de lemn erau doldora de legume proaspete. Îmi plăcea prăvălia la vremea recoltatului, fiindcă Pop o umplea până în tavan. Tot ce se strângea încăpea pe rafturi, iar banii treceau dintr-un buzunar în altul.

Pappy a deschis ușa atâta cât să-și vâre capul.

- Hai, mi-a zis el, adăugând imediat: Sal'tare, Pearl.

- Bună, Eli, a răspuns ea, mângâindu-mă pe cap înainte să plece.

- Unde-s mexicanii? l-am întrebat pe Pappy după ce-am ieșit.

- Tre' s-ajungă mai pe după-masă.

Ne-am urcat în camion și am pornit spre Jonesboro, unde bunicul îi găsea de fiecare dată pe delureni.

* * *

Am oprit pe marginea șoselei, lângă intersecția cu un drum de țară. Din ce zicea Pappy, era cel mai bun loc din ținut unde puteai să-i prinzi pe delureni. Eu nu eram la fel de sigur. De o săptămână tot încerca să tocmească vreo câțiva, și degeaba. Ne-am așezat pe portbagaj în soarele care pârjolea și-am stat așa o jumătate de oră, fără să scoatem un cuvânt, până a oprit primul camion. Era curat și avea cauciucuri bune. Dacă aveam noroc să găsim niște delureni, aceștia veneau să stea la noi două luni de-acum încolo. Umblam după oameni îngrijiți, iar faptul că aveau un camion mult mai arătos decât al lui Pappy era un semn bun.

- Ziua bună, a spus Pappy după ce nu s-a mai auzit motorul.

- Să trăiești, a răspuns șoferul.
- De unde sunteți? a întrebat Pappy.
- De mai sus de Hardy.

Deși nu circulau multe mașini, bunicul a rămas pe trotuar, cu o expresie cumsecade pe figură, măsurând din priviri camionul și ce se găsea înăuntru. Șoferul și soția lui stăteau în cabină, iar între ei se afla o fetiță. Trei adolescenți voinici dormeau în spate. Cu toții păreau sănătoși și bine îmbrăcați. Mi-am dat seama că Pappy și-i dorea pe oamenii ăștia.

- Căutați de lucru? s-a interesat el.

- Da. Umblăm după Lloyd Crenshaw, cică undeva la vest de Black Oak.

Bunicul le-a arătat cu mâna încoace și-ncolo, după care ceilalți au plecat. Ne-am uitat după ei până când i-am pierdut din ochi.

Ar fi putut oferi mai mult decât promisese domnul Crenshaw. Toată lumea știa că delurenii își negociau mâna de lucru. Anul trecut, în toiul primei recolte de la noi, ai lui Fulbright din Calico Rock au dispărut într-o duminică seara și s-au dus să lucreze pentru un fermier aflat la vreo cincisprezece kilometri.

Am început să pasăm o minge de baseball pe marginea lanului de bumbac, oprindu-se cum vedeam că se apropie un camion.

Mănușa mea avea marca Rawlings și-o promisem anul trecut de la Moș Crăciun. Dormeam cu ea în fiecare noapte, o ungeam cu ulei o dată pe săptămână și țineam la ea ca la ochii din cap.

Bunicul, care mă învățase cum să arunc, să prind și să lovesc, nu avea nevoie de mănușă. Măinile lui mari și bătorite nu simțeau nimic când erau la primire.

Deși era un om tăcut și nu-i plăcea să se laude, Eli Chandler fusese o legendă a baseballului. La șaptesprezece ani semnase un contract de jucător profesionist cu Cardinals. Însă imediat după aceea începuse primul război mondial, iar

la puțin timp după ce venise de pe front tatăl lui murise. Lui Pappy nu-i mai rămăsese decât să se facă agricultor.

Lui Pop Watson îi plăcea să-mi spună povești despre măreția de odinioară a lui Eli Chandler – cât de departe putea să lovească și ce puternice erau aruncările.

– Probabil cel mai mare de-aici din Arkansas, suna aprecierea lui.

– Mai bun ca Dizzy Dean? îl întrebam.

– Nici nu se compară, răspundea Pop cu un oftat.

Când îi spuneam maică-mii toate astea, zâmbea de fiecare dată și mă prevenea:

– Ai grijă. Pop le-nflorește vârtos.

Pappy, care cântărea mingea de baseball în mâinile lui uriașe, a ciulit urechea la auzul unui vehicul. Dinspre vest se apropia un camion care trăgea după el o remorcă. De la mai bine de o jumătate de kilometru ne-am dat seama că erau delurenii. Am ieșit la marginea drumului și am așteptat, în timp ce șoferul băga la loc în viteza întâi și oprea camionul care scrâșnea din toate cele.

Am numărat șapte oameni – cinci în camion, doi în remorcă.

– Hai noroc, a spus alene șoferul, cercetându-l din ochi pe bunicul, pe când la rândul nostru îi măsuram în grabă pe ceilalți.

– Bună ziua, a zis Pappy, apropiindu-se cu un pas, dar ținându-se la distanță.

Pe buza de jos a șoferului se vedeau niște urme de tutun. Asta era un semn rău. Mama credea că aproape toți delurenii erau îngălați și aveau o mulțime de deprinderi rele. Tutunul și alcoolul erau interzise la noi în casă. Eram bapțiști.

– Mă cheamă Spruill, a spus el.

– Eli Chandler. Îmi pare bine. Căutați de lucru?

– Da.

– De unde sunteți?

– Eureka Springs.

Camionul era aproape la fel de vechi ca al lui Pappy. Avea cauciucuri uzate, parbrizul crăpat, bara de protecție ruginită, iar de sub praful care se așternuse pe el se ghicea un soi de albastru spălăcit. Deasupra patului fusese fixat un raft ticsit de cutii de carton și saci de pânză plini cu provizii. Dedesubt, pe lemnul patului, se găsea o saltea lipită de cabină. Pe ea stăteau doi băieți vânjoși, care mă priveau cu o expresie care nu spunea nimic. În spate se afla un tânăr desculț și fără cămașă, cu umeri masivi și un gât ca un trunchi de copac. Din când în când scuipa zeamă de tutun între camion și remorcă, nepărând să țină cont nici de Pappy, nici de mine. Își rotea încet picioarele, iar pe urmă scuipa din nou, fără să-și ridice ochii de la asfaltul de dedesubt.

– Caut mână de lucru pentru câmp, a spus Pappy.

– Cât plătești? a întrebat domnul Spruill.

– Unu șazeci la jumatea de chintal, a răspuns Pappy.

Domnul Spruill s-a încruntat și s-a uitat la femeia de lângă el. Apoi au mormăit ceva ca pentru ei.

Asta era momentul din cadrul ritualului când trebuiau luate niște hotărâri rapide. Eram siliți să decidem dacă voiam să trăim cu oamenii ăștia la noi acasă. Iar ei fie ne acceptau prețul, fie îl refuzau.

– Ce fel de bumbac? a întrebat domnul Spruill.

– Stoneville, a spus bunicul. Capsulele s-au făcut. Or să fie ușor de cules.

Domnul Spruill putea să se uite în jur și să vadă cu ochii lui capsulele gata să pocnească. Deocamdată soarele, pământul și ploile își dăduseră mâna și ne ajutaseră. Pappy, bineînțeles, își făcuse gânduri negre legate de buletinul meteo din *Farmers' Almanac*, care prognozase precipitații reduse.

– Unu șazeci am primit anu' trecut, a zis domnul Spruill.

Nu mă interesau discuțiile despre bani, așa că m-am plimbat de-a lungul liniei continue de pe șosea ca să inspectez remorca. Cauciucurile ei erau chiar mai uzate decât cele ale